

Verba: Az ökoteológia és teremtésvédelem vallásstanári nézőpontból – [Ecotheology and creation protection]

<https://doi.org/10.59531/ots.2026.4.2.19-33>

- 19 -

**AZ ÖKOTEOLÓGIA ÉS TEREMTÉSVÉDELEM ELŐTT ÁLLÓ
KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK VIZSGÁLATA VALLÁSTANÁRI
NÉZŐPONTBÓL
[EXAMINING CHALLENGES AND OPPORTUNITIES IN
ECOTHEOLOGY AND CREATION CARE: A RELIGIOUS
EDUCATION PERSPECTIVE]**

VERBA ERIKA

Wesley Theológiai és Valláspedagógiai Doktori Iskola

<https://orcid.org/0009-0009-4291-70999>

verbera72@gmail.com

Abstract. The article, which calls for the path of attitude formation, is based on the analysis of two complex, mutually reflective pairs of quotes. This motivational source receives continuous mapping and holistic fine-tuning. The religious education perspective thus highlights ‘the ecumenical essence of ecotheology and creation protection’ (integral ecology) with a transdisciplinary demand. In addition to the task of responsible stewardship, an essential part of creation protection is social justice (human ecology). Ecological conversion is the inner transformation of the soul, becoming sensitive to the care of the crop. The greatest challenge is not the lack of knowledge, but the addressability of passivity and indifference. The goal of (self)education is for active love to override the sins committed against the community of the living planet, including our dogmatic, social prejudices. Creation protection is the basis of following Christ, which can lead to a sustainable society.

Keywords: religious education, ecotheology, creation care, human ecology, ecological conversion, integral ecology, environmental ethics

„Immár 50 éve birkózunk egy egészen alapvető kérdéssel. Mintha egy toporzékoló kisgyereket látnánk, aki valami olyasmit akar nagyon, amiről a szülő tudja, hogy nem kaphatja meg, mert nagyon nem jó neki, de mégis akarja, és akarja. Így viselkedik az emberiség, így viselkedik a gazdaság, ha nem kaphat meg „még eggyel több tábla csokit”. Ez a „tábla csoki” pedig az anyagátbocsátás növekedése...” (Zlinszky János, 2025)

„Az embernek két fontos dolog hiányzott a korai periódusban: az édesség és a zsír. (...) egyiknél sincs genetikai határ, hogy mennyit lehet belőle enni, mert sosem volt belőle nagyon sok. Az édesség és a zsír kombinációjának a civilizációs megfelelője a csokoládé: mindegyikből maximálisan van benne – ettől kellene hogy megóvjon minket a mértékletesség.” (Csányi Vilmos, 2021)

„Robert Graves egyszer összeült egy régi héber kéziratok közt kiszáradt lengyellel, s kihámozták, mi az igaz az irgalmas szamaritánus meséjéből. Úgy lehetett a dolog, hogy Jézus, tanítványai kérdésére, hogy ki is a felebarátunk, elmondott egy tanmesét:

Opuscula Theologica et Scientifica 2026 4(2): 19-33.

A Wesley János Lelkészképző Főiskola Tudományos Közleményei

[Scientific Journal of John Wesley Theological College]

<https://opuscula.wjlf.hu> • ISSN 2939-8398 (Online)

Verba: Az ökotológia és teremtésvédelem vallásánári nézőpontból - [Ecotheology and creation protection]

<https://doi.org/10.59531/ots.2026.4.2.19-33>

- 20 -

A szamaritánusokat, mert nem Jeruzsálemben dicsérték az Urat, tisztátalannak vélték. Egyszer egy ilyen szamaritánust a rablók kifosztottak, megverték, az út szélén hagytak. Arra járt egy rabbi, aki jól tudta, hogy illik segíteni a bajbajutottakon, de azt is tudta, hogy tilos tisztátalansághoz nyúlni. Továbbment. Arra ment egy lévita is. Kevesebbet értett a Szentíráshoz, de tisztátalansághoz, bármennyire sajnálta, nem nyúlt. Továbbment. S aztán jött a tudatlan, egyszerű zsidó. – Füttyült a törvényre, megsegítette, istápolta a szamaritánust. Ő volt az, aki valóban megértette az erkölcsi törvények szellemét.” (Lénárd Sándor, 1969)

„A bibliai üzenet sokkal többet (és kevesebbet) foglal magába, mint a bibliai könyvek. A rendszeres teológiának tehát kiegészítő forrásai is vannak a Biblia mellett. A bibliai írók ihletettsége nem más, mint befogadó és alkotó válaszuk a (...) kinyilatkoztató tényekre. (Tillich 1978 nyomán)” (Hufnagel L. és Csepregi A., 2023)

Bevezetés: helyzet- és állapotértékelés

A keresztény hit szükségszerű módon egyaránt kötődik a 'Mennyhez és a Földhöz', melyek az alapimákat követve is, nyilvánvaló szerves egységben léteznek, tehát 'Isten országa' (az Istenkeresés, mint az Élet forrása és célja) a világban való lét (az alkotóképességünket is magába foglaló teremtés) felelős megélésén keresztül érhető csak el. Nem lehet kérdés, hogy a Föld 'átadásának' bibliai üzenete („... és hajtsátok uralmatok alá!” /1Móz 1,28) eredeti értelmében megbízatásról szól, arról, hogy legyünk jó sáfárai a ránk bízott javoknak (~1Móz 39,4: József szerepe Egyiptomban). A ránk ruházott hatalom egyértelmű felelősséggel jár. A teremtés birtokosa, tulajdonosa továbbra is az Atya, a Földnek mi csak ideiglenes bérlői lehetünk, akinek egykor majd számot kell adnunk (Lk 16,2). Első meghatározó egyensúlyvesztésünktől – az (Örök) Élet fáját már védeni, őrizni kellett az embertől – napjainkra: a globális kapitalista gazdasági berendezkedés jelen fokán, olyan súlyos ökológiai válsághoz értünk, mellyel eljutottunk a bolygóhatárok többségének átlépéséig (SSP forgatókönyvek, Ónodi, 2025).¹ Az emberi civilizációval minden kultúrában voltak problémák, ennek továbbgyűrűző és transzformálódó jelenkori kimenetele, hogy globális méreteket öltő gondok keletkeztek a Földdel is (Béres, 2004:267). A fokozódó versenyszellemtől hajtva, valódi szükségleteink felismerésében, illetve a teremtés ökológiai folyamatainak etikai értelmezésében fókuszot veszítettünk. A nyugati civilizációt képviselő 'keresztény társadalom' a kizsákmányolást elvető ősi tilalmakat feledve, a krisztusi alapvetésekkel mély belső ellentmondásban, a világ legantropocentrikusabb vallása lett (White, 2000:32). A keresztények, illetve az emberiség, ugyanakkor folyamatos elhívásban, mint a lelki ajándékok isteni kegyelmének jó sáfárai is elhívást kaptak (1Pt 4,10), mely a reményvesztettség ellenében a prevenciós és jövőorientált társadalmi cselekvőképességet, egyúttal a klímadepresszió leküzdését segítheti. A rövid bevezető helyzet- és állapotértékelést

Opuscula Theologica et Scientifica 2026 4(2): 19-33.

A Wesley János Lelkészképző Főiskola Tudományos Közleményei

[Scientific Journal of John Wesley Theological College]

<https://opuscula.wjlf.hu> • ISSN 2939-8398 (Online)

Verba: Az ökoteológia és teremtésvédelem vallástanári nézőpontból - [Ecotheology and creation protection]

<https://doi.org/10.59531/ots.2026.4.2.19-33>

- 21 -

követően térjünk vissza a témában szubjektív és objektív hozzáállással is inspiráló szakemberek felvezető, és fókuszálást segítő gondolataira.

Első megközelítés

A reprezentatívnak szánt fenti idézetek, egyfajta kihívásként és lehetőségként is, háttérül szolgálnak (érdeklődés felkeltése, motiválás, célkitűzés, fogalmak tisztázása stb.) ahhoz a néhány kiemelt vallástanári nézőponthoz (pl.: 'mintha egy toporzékoló kisgyereket látnánk'; 'a bibliai üzenet sokkal többet (és kevesebbet) foglal magába'), mellyel megközelíteni és vázolni kívánom az ökoteológia és teremtésvédelem előtt álló feladatokat valláspedagógiai összefüggésben. A 21. század folyamán ezek jelentőségének növekedése várható, hiszen a globális ökológiai válság mélyülése egyelőre megállíthatatlannak tűnik. Az idézetekben két- két eltérő tárgykörű, de egymással párbeszédben álló, ill. hasonló szemléletű: önmagán túlra mutató gondolatsort olvashatunk. Az első idézetpár alapvetően ökológiai-gazdasági-evolúciós, a második főként biblikus-irodalmi-teológiai, ugyanakkor mindkettő szociokulturális-szociálpolitikai vonatkozású üzenet. Beszélhetünk probléma-, és megoldásfelvető figyelemfelhívásról, ill. folyamatértelmezésről, vagy szerzői narratívák, ill. ihletett írások jelentőségéről, értelmezési lehetőségeiről, - melyek közvetett vagy közvetlen módon támogatják az ökoteológiai szemléletet (pl. szabadság - mértékletesség, valóság - igazság viszonya). Mindezek olyan, a teremtésvédelem jelentőségét hangsúlyozó logikai, (ismeret)elméleti megfontolásokra mutatnak rá (rekonstrukciót, revitalizációt, kiteljesedést célzó materiális-szellemi igény), melyek elkötelezett képviselőjével akár belátható időn belül jelentős eredményeket érhetne el az emberiség. Az etikai érvek (Isten-kapcsolat) mellett nyilvánvaló, hogy létünk stabil rendszerektől (ökológiai, társadalmi, gazdasági stb.), azaz például stabil természeti erőforrásoktól, megfelelő környezet-, vagy közbiztonságtól függ (környezeti és benső kapcsolat, mint (ön)érdekeltség), melyek összefüggéseikben a szeretet kettős parancsára mutatnak. Az emberiség mégis sorozatosan önmaga ellenében választ, akár úgy, hogy 'Jézus-kiáltásunk' folyamatosan 'Barabbás'-ként hangzik. Ez egyfajta 'negatív átlényegülésként' is értelmezhető (infidelis vs. 'intranszszubsztanciáció', mint ellenállás: kívülrekedés); vagy radikálisabb értelemben: Jézus, illetve a Teremtés rendszeres 'pokolra küldése' zajlik a tömegben egyé olvadó szavaink / döntéseink által.²

További reflexiók, kompetenciafejlesztés

A fiatalokban kialakuló, de mindannyiunkat érintő kisebb-nagyobb ökoszorongás, a többszörösen megtapasztalható globális válsághelyzet, a vallástanártól szintén (ön)reflexiót kíván (mint attitűd, tudás és eszköztár, komplex szemlélet, reziliencia stb.), melynek alapjai épp az ökoteológia (elméleti), ill. a teremtésvédelem (gyakorlati)

Opuscula Theologica et Scientifica 2026 4(2): 19-33.

A Wesley János Lelkészképző Főiskola Tudományos Közleményei

[Scientific Journal of John Wesley Theological College]

<https://opuscula.wjlf.hu> • ISSN 2939-8398 (Online)

Verba: Az ökotológia és teremtésvédelem vallástanári nézőpontból - [Ecotheology and creation protection]

<https://doi.org/10.59531/ots.2026.4.2.19-33>

- 22 -

szempontjai lehetnek. A hihetetlen (ill. túlzott mértékű) lehetőségek felé mutató technológiai fejlődés pozitívumai (pl. szimulációs modellezhetőség) mellett (nem kívánt mellékhatások: pl. kognitív diszonzancia, fake news, digitális elidegenedés) a bolygónkról szerzett tapasztalataink jogosan negatív spirált követő trendet mutatnak (pl.: ökotudatosság, zöld kezdeményezések, mint a körforgásos gazdaság vs. versenyszféra, túlfogyasztás, értékválság, AI, (hideg)háborúk, kiszámíthatatlanság). Az utóbbiak, a szemléletváltás erősödő folyamata ellenére, a jelen kort hatványozottan jellemzik, befolyásuk nyilvánvalóan erősebb, amely rendszeres készenléti állapotra, újratervezésre, kockázatelemzésre ösztönöz (Gócze, Padányi, 2025). A gyorsuló komplex változások sora nehezen követhető, állandósuló (krízis) alapélményt okoz, amely egyaránt diák- és tanárpróbáló feladatot jelent, a 'vallás - tudomány - egzisztenciális kérdések' feszültségében - integrációjában különösen, ugyanakkor ez a kihívás segítheti szükségszerűen a megoldást is (kiterjedő tudatosság, elmélyülő szemléletváltás, helyes gyakorlati döntések, és életmódváltás).

A nevelés valóságához hozzátartozik, hogy értelmünk nem magától alakul a kívánt módon, hanem a természetes érés folyamata során oktatással, neveléssel formálható, fejleszhető a megfelelő irányban (természet közeli tapasztalatok: mélyebb felelősségérzet, hálaérzet; kritikus gondolkodás, szociális érzékenység kialakulása). A keresztények számára Jézus - isteni mivolta mellett, a krisztusi megváltás egyszeri valóságával - egyúttal mindenkori embereszmény is. Az ő követését szorgalmazva, nem állhatunk meg az egyházi tantételek közvetítésénél, vagy egyes ökotológiai elméletek felmutatásánál, túl kell mutatni a templomfalakon. A tudás és annak átadása nem lehet passzív, rituális, ill. közömbös, elidegenedett, sem önigazolóan duplafenekű (pl. tisztátalanság szabálya vs. irgalmasság/szeretet törvénye). A korszerű nevelési cél viszonyítási pontja - az hogy miként, milyen jövőbeli fókusszal neveljen egy vallástanár - alapvetően ökológiai tudatosságú konstruktív együttműködéssel, a külső - belső fejlődés lehetőségét mindig szem előtt tartva: az ökotológia és teremtésvédelem egymást feltételező viszonyrendszerében lehetséges (pl. közös fórum a tiszai petkupa szervezőivel, majd közös begyűjtés; vagy örökségvédelmi petíciók melletti kiállítás). Értelemszerűen a vallástanításnak a humánökológiához való kapcsolódása erőteljes, a természeti, környezeti problémák mellett a szociokulturális, társadalmi dimenziókra is tekintettel.³ Nyílt, ám komplex kommunikációt követel, pl. hogy Krisztus igazsága /befogadó szeretete sosem 'személyválogató' (pl. nem keresztény bevándorló szülők gyermekeinek helyzete, segítése az osztályokban), melynek elfogadottabbá tétele a dogmatika fejlődéstörténetében is csak a II. Vatikáni zsinat eredményeiben nyilvánulhatott meg ('bárki üdvözülhet': vallási pluralizmus teológiája, P. Szabó SJ, 2019).⁴

Opuscula Theologica et Scientifica 2026 4(2): 19-33.

A Wesley János Lelkészképző Főiskola Tudományos Közleményei

[Scientific Journal of John Wesley Theological College]

<https://opuscula.wjlf.hu> • ISSN 2939-8398 (Online)

Ökológiai megtérés, ökumenikus konszenzus, ökológiai nevelés

Míg a vallás /a hit hatóköre visszaszorulóban (egyházi visszaélések hatása,⁵ a 'hittudomány' tudományosan nem igazolható /cáfolható természete stb.), addig az ökológia tudományos 'kimutatásai' egzisztenciálisan nem kerülhetők meg: a terület a 21. század egyik legfontosabb komplex tudományága lett. Egy vallástanárnak a teremtésvédelmi hozzáállását az ökológia, és természetesen az ökoteológia eredményei segíthetik, melyek rámutatnak az új értelmezések, a közös feladatvállalás szükségére. Szükség van egyfajta egyetemes nyitottságra és szintézisre a szakterületi fogalmak és összefüggések találkozásában, és mindenekelőtt az irgalmas szamaritánus (a kívülálló, az idegen, az ellenség, vagy a 'tudatlan, egyszerű ember') közvetlen, túlgondolás nélküli, cselekvő emberségére. A külső-belső felzárkózás teremtheti meg annak feltételeit, hogy a teremtésvédelem, mint alkalmazott ökoteológia, az egyházi köz-, illetve felsőoktatásban általánosabban elterjedt formában jelenhessen meg. Az egyházi iskolák egyik jellemző gyakorlata a rokon tantárgyakba való integrálás (hittan, etika, biológia, földrajz), a téma azonban ezzel szórta, háttérben maradó figyelmet kaphat. Másrészt jellemző a nem oktatás jellegű nevelési tevékenységek között (nem formális vagy informális nevelésben) való megjelenése (cserkészmozgalom, önkéntesség, tematikus szakkörök, projektek stb). A katolikus – azaz egyúttal az egyetemes felelősségű – teremtésvédelem számára nélkülözhetetlen alapokat fektetett le Ferenc pápa Laudato si' kezdetű enciklikája (pl. az egyház, mint nevelő, az ökológiai megtérés fogalma).⁶ Ennek szellemében jelentős tevékenységet folytat több hazai katolikus szervezet, mint a Naphimnusz Teremtésvédelmi Egyesület (Bodnár, 2025),⁷ a Katolikus Pedagógiai Intézet (Teremtésvédő Iskola Program⁸), az Ignáci Pedagógiai Műhely (Domaniczky-Kuslits, 2019),⁹ vagy a Hetvenkét Tanítvány Mozgalom (Csernus-Zlinszky, 2024).¹⁰ A protestáns közösségek, iskolák számára meghatározó teremtésvédelmi csoportok a református Teremtésvédelmi Műhely (Kodácsy, 2022), illetve az Ökogyülekezeti Mozgalom,¹¹ valamint az evangélikus Ararát Teremtésvédelmi Munkacsoport és Munkaág.¹² Ezen kívül lényeges összefogó szerepet tölt be az Ökumenikus Teremtésvédelmi Munkacsoport (ÖTM: Naphimnusz, Ararát, Ökogyülekezet) és a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa¹³ (MEÖT: 11 tagedyház), mely szövetségek 2009 óta például szoros együttműködésben szervezik meg az ökumenikus Teremtés hete programsorozatát, amelyhez módszertani segédanyagot is megjelentetnek.¹⁴ Két évvel a Laudato si' enciklika megjelenése után valódi ökumenikus konszenzusként a Teremtés hete füzetet az 'Ökológiai megtérés' címmel jelentették meg, ugyanakkor a segédanyag a reformáció 500. évfordulója kapcsán is reflektált a folyamatos megtérés alapvető szükségére (Nobilis, 2017 /Luther).¹⁵ A különböző szervezetek, munkacsoportok, műhelyek, illetve szövetségek felekezettől függetlenül, egyéb kiadványaikra (fenti zárójeles példák), illetve tevékenységeikre (jegyzetbeli példák) tekintettel is a teremtésvédelem közös, ökumenikus konszenzusát képviselik. A hazai oktatásban emellett meghatározó

Verba: Az ökoteológia és teremtésvédelem vallástanári nézőpontból - [Ecotheology and creation protection]

<https://doi.org/10.59531/ots.2026.4.2.19-33>

- 24 -

alapot ad a Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia (2010) keretrendszeré és az Ökoiskola-hálózat szakmai anyagainak javaslata.¹⁶ Nemzetközi szinten az Európai Keresztyén Környezetvédelmi Hálózat (ECEN, Tagok: MRE, MEE; Partner: MKE; Közös képviselő: MEÖT) biztosított háttérrel az Európai Keresztyén Ökoteológiai Kutatóhálózat (ECeRN, alapítók között: Kodácsy Tamás, KRE) létrehozásához, amely kutatói és teológus hálózatként tölt be híd szerepet. Célja az ökoteológia kutatása, oktatása és gyakorlati alkalmazása Európában.¹⁷ A fenti ökumenikus folyamatok segítenek abban, hogy a természetvédelemnél, környezetvédelemnél tágabb, átfogó horizontú teremtésvédelem (integral ecology, LS 137-162) kérdése szélesebb körben és a lelki hozzáállást erősítve tudja megszólítani a társadalmat. Azaz ne csak technológiai feladatként, hanem a szívet is felébresztve, természetes lelkiismereti, etikai igényként is teret kapjon a mindennapokban. A vallástanár ökológiai kompetenciái növelésével, azok ökoteológiai értelmezésével, illetve nem utolsó sorban ökotudatos, teremtésvédő életmóddal érhet el hosszú távon sikereket. Ehhez az életigenlő attitűdhez a közoktatásban, felsőoktatásban, felnőttképzésben, doktori képzésben megfelelő szakképzés, kutatási lehetőség biztosítása,¹⁸ befogadása segítheti a hallgatókat (pl. a különböző korosztályok megfelelő fejlesztése, érzékenyítése élménypedagógiai eszközökkel). Fennmaradásunk, illetve fenntarthatóságunk (bio-pszicho-szocio-spirituális holisztikus egységünkben) csak egy fenntartható társadalom alapjain valósítható meg, mely érdemi módon ökológiai együttérzéssel, illetve a megtérés állandóan megújuló, növekedő döntéseivel alakítható ki. Vallástanári szemszögből ez egy közvetlen, krisztológiai alapú teremtéskapcsolat motiválását, elősegítését jelenti ('mély inkarnáció' fogalma: megszentelt anyagi világ /Kodácsy, 2021).¹⁹

A teremtésvédelem tehát dogmatikai viták felett áll, mely túlmutat a felekezeti különbségeken, így az ökumené alapvető további eszköze lehet. Egy keresztyén vallástanár számára ugyanakkor alapvető identitásbeli viszonyulást hordoz az 'öt sola - egyedülisége', melyek a korabeli római katolikus egyház kérdéses tanításaival szemben álló teológiai hitelvekként születtek meg. A kizárólagos jellegű, (párbeszédet gyengítő) hitelveket mára viszont jelentősen árnyalják azok a II. Vatikáni Zsinat óta megnyilvánuló ökumenikus törekvések, amelyek teológiai reform-tanításai az egyház(ak) érettebbé váló dialógusát, a dogmatikus tanítások korszerűbb, frissebb szemléletét támogatják, - kiemelve azokat a korabeli kiélezett történelmi kontextusból. A hitelvek így módon nem 'fegyverek', hanem tiszteletben tartott sokszínűségükkel a világ közös jobbítására szolgáló eszközök (Ferenc pápa: poliéder-modell).²⁰ A keresztyén teológia egyetemes belső törvénye /szeretetparancsa is egyértelműen a háttérbe szorult teremtésvédelem megerősítésére mutat rá. A társadalmi reziliencia szükségé mellett a klímaváltozás miatti közös cselekvés elodázhatatlansága egyszerre hangsúlyozza az ökumené és teremtésvédelem sürgető szükségét. Az ökológiai /teremtésvédelmi kihívások gyorsabb ökumenikus egységre motiváltsága a történelmileg, teológiailag, (intézményesen) lassan közeledő folyamatot is

Opuscula Theologica et Scientifica 2026 4(2): 19-33.

A Wesley János Lelkészképző Főiskola Tudományos Közleményei

[Scientific Journal of John Wesley Theological College]

<https://opuscula.wjlf.hu> • ISSN 2939-8398 (Online)

Verba: Az ökotológia és teremtésvédelem vallástanári nézőpontból - [Ecotheology and creation protection]

<https://doi.org/10.59531/ots.2026.4.2.19-33>

- 25 -

támogathatja (prevenció, további közös nyilatkozatok). Fő kérdésterületek pl. a szabadság vs. dogma, identitás vs. ökumené, vagy az irgalmasság / egyenlő bánásmód vs. szabályozás / hierarchia fogalompárokban húzódo feszültségek megértése (posztkonvencionális erkölcsi fejlődés lehetősége, Vincze, 2020: 77)²¹. A lehetőségek valahol mindig az egyéni / önmagunkon túlmutatóan, a felelős gondviselésben, a közösségi felelősségvállalásban, a konstruktív szeretet gyakorlásában keresendő. Ez egyfajta hálatelt megértésre mutat, amelynek önkéntes, belsővé vált 'felelősségvállalási kényszere' már nem kényszer. Egy fenntartható társadalom kialakításához azonban mindenkire szükség van, melynek kihívása, közösségi felelőssége az oktatás szereplőin kívül minden családot, annak minden tagját, azaz mindannyiunkat érint.

Kiegészítések a bibliai üzenethez

A második idézetpár rámutat az egyik lényeges vallástanári feladatra (bibliai üzenet, igazság keresése), illetve a kinyilatkoztatás-tanban jelentkező teológiai feszültségre. Az üzenetnek többnek kell lennie, mint a könyv, mivel a kinyilatkoztatás nem azonosítható a leírt betűvel, hiszen a bibliai üzenet élő személyes találkozás, összekapcsolódás, felismerés. Másrészt az üzenet kevesebb a bibliai könyveknél, mely a Biblia emberi oldalára és a történeti kontextusra utal. A korabeli világkép, szokások, szabályok nyilvánvalóan nem az örök üzenet részei, a példázat, illetve maga Jézus is túlmutat rajtuk. A lényeg kiszűrése, kiemelése fontos, hiszen egy törvénykezési lista, vagy nemzetségtáblázat mondanivalója nem vethető össze például a Hegyi beszéddel. A Biblia tanúságtétel a 'többről' a maga véges eszközeivel, és ez egyúttal további források, élethelyzetek kutatására is hív (konkrét helyzetek / dilemmák értelmezése: etikai, (öko)teológiai, teremtésvédelmi szemléletformálás segítése).

Az Irgalmas szamaritánus példázatban teológiai és etikai szempontból a rablók tette és a pap, illetve a levita mulasztása bár természetükben különböznek, súlyukban egyenértékű bűnnek tekinthetők, mivel mindkét magatartás az élet és a szeretet törvénye ellen irányult. Míg a rablók aktívan követtek el erőszakos cselekedetet, addig a pap és a levita nem tettek semmi rosszat a sérülttel, de nem tettek semmit a megmentéséért sem. A bibliai etika szerint (Jakab 4,17) aki tudna jót tenni, de nem teszi, az bűnt követ el. A rablók félholtan hagyták ott az áldozatot; ha senki nem segít rajta, a pap és a levita közönye ugyanúgy a férfi halálához vezetett volna. Jézus tanításában a szeretet nem csupán az ártástól való tartózkodás ('Ne árts!' - elv / Tób 4,15), hanem aktív pozitív odafordulás. A pap és a levita látták a bajbajutottat, de tudatosan „elementek mellette”, ezzel megtagadták tőle az irgalmasságot. A példázat kritikája éppen az, hogy a törvény betűjéhez ragaszkodó (pl. a tisztátalanságtól félt) vallásos vezetők mulasztása súlyosabb ítélet alá esik, mert ők ismerték Isten akaratát, mégis a saját kényelmüket vagy rituális tisztaságukat választották a segítségnyújtás helyett. A modern keresztény etika hangsúlyozza, hogy a nemtörődomség és a közöny

Opuscula Theologica et Scientifica 2026 4(2): 19-33.

A Wesley János Lelkészképző Főiskola Tudományos Közleményei

[Scientific Journal of John Wesley Theological College]

<https://opuscula.wjlf.hu> • ISSN 2939-8398 (Online)

Verba: Az ökotológia és teremtésvédelem vallástanári nézőpontból - [Ecotheology and creation protection]

<https://doi.org/10.59531/ots.2026.4.2.19-33>

- 26 -

a modern társadalom egyik legveszélyesebb bűne, mert csendben hagyja elpusztulni azt, akit a rablók (vagy a sors) már egyszer megverték (Ferenc pápa, 2021).²² Elie Wiesel Nobel-békedíjas holokauszt-túlélő 1986-ban így fogalmazott: „A szeretet ellentéte nem a gyűlölet, hanem a közöny. A szépség ellentéte nem az ocsmányság, hanem a közöny. A hit ellentéte nem az eretnokség, hanem a közöny. És az életnek nem a halál az ellentéte, hanem az élet és halála között választani nem hajlandó közömbösség. Már a gyűlölet is a másik ember létezésének elismerése. De a közöny minden dolog közül a legszörnyűbb, mert minden fény, minden remény, minden emberi kapcsolat hiánya.”

A Lénárdi idézet a bibliai példázatnak egy saját szempontú, de rendkívül hiteles átírata. A komoly változtatások ellenére hűségese az eredeti lényeges tartalomhoz (etikai kérdés, cselekedetek ütköztetése), ugyanakkor új jelentésrétegek is megjelennek (a provokáló törvénytudó helyett a tanítványok kérdezők: emberi gyarlóság, általános etikai dilemma; provokatív bajbajutott: ő a szamaritánus: fokozott indok a segítségadás 'elmulasztására'; provokatív segítő: tudatlan, egyszerű zsidó: bárki lehet szolidáris, elemi emberi tett). Kortárs olvasójának a szerző a bibliai szövegnél demonstratívabban szemlélteti és képviseli a belső okozati összefüggéseket, és azt az általános emberi igényt, hogy feltárjuk az igazság (sokféle) arcát (modern kételkedés). Bizonyossá teszi, hogy a hihetetlen, fordított mesének tekintett történetből is kibontható a lehetséges 'igaz valóság'. A segítségadást kísérő „Fütyült a törvényre” megjegyzés a felvetődő 'nem volt tudatában' (nem is tudott a szabályról tudatlansága miatt) elgondolás helyett a lezárással együtt épp azt erősíti, hogy a „tudatlan, egyszerű zsidó” tudatosan fütyült a szabályokra, - mert ösztönösen (szívébe írtan) és értelmével is értette a 'törvény szellemét' (hétköznapi kiszolgáltatottság közös tapasztalata). Az irodalmi párhuzam kontextusa az elmélet ('összeült egy régi héber kéziratok közt kiszáradt lengyellel, s kihámozták'), és a gyakorlat (paralel időigényes, aszketikus együttműködés) fáradtságos munkájának felmutatásával ugyancsak a két nagy parancsolat szimbiotikus örök igazságára mutat.

A tágabb értelmű megélést segítve a példázatra számos további megállásra készítő, érzékenyítést szolgáló bibliai, irodalmi, történelmi, történelmi párhuzam kutatható fel. Az első világháború után 1920-1927 között például gyermekmentő vonatokat indítottak a nyomort mélyen megtapasztaló Magyarországról többek közt Hollandiába, Belgiumba, Nagy-Britanniába. A gyermekvonat-akció során a világháborúban ellenséges és semleges államok polgárai segítettek egy vesztes országnak, félretéve a politikai ellentéteket, felülírva a társadalmi és etnikai korlátokat, tisztán humanitárius céllal. A keresztény szervezetek ekkor aktívan szembehelyezkedtek a háború utáni általános fásultsággal, a gyermekvonat-akció így a történelem egyik legnagyobb méretű, gyakorlatba ültetett "szamaritánusi" cselekedete lett (mintegy 60.000 gyermek kapott segítséget). Egyik támogatója volt például a nyolc éves Bibó István (Réthelyi, 2022), aki a második világháborúban

Opuscula Theologica et Scientifica 2026 4(2): 19-33.

A Wesley János Lelkészképző Főiskola Tudományos Közleményei

[Scientific Journal of John Wesley Theological College]

<https://opuscula.wjlf.hu> • ISSN 2939-8398 (Online)

Verba: Az ökotológia és teremtésvédelem vallástanári nézőpontból - [Ecotheology and creation protection]

<https://doi.org/10.59531/ots.2026.4.2.19-33>

- 27 -

köztisztviselőként, üldözöttek, katonaszökevények, ellenállók életét mentette meg azzal, hogy menlevelet állított ki a számukra (Dénes, 2013). Egy másik kiemelkedő hazai példa a váratlan helyről érkező mentési akcióra az 1990-ben Marosvásárhelyen zajló magyar tüntetések során, Puczi Béla²³ roma származású erdélyi magyar, valamint társainak a megjelenése, és sorsdöntő segítségnyújtása („Ne féljete magyarok, itt vannak a cigányok!”). A helytállásról hosszú ideig méltatlanul elfeledkeztek, a tragikus sorsú Puczi Béla emlékére végül 2017-ben állítottak posztumusz emléktáblát (Blénesi, 2020).

Átfogó (integrális) ökológia

Mind az ökológia, mind a teológia esetében a „minden mindennel összefügg” alapelv nyilvánvaló megtapasztalására juthatunk. Egy virágládára kitűzött „Nem szemetes!” - cédula üzenete nem csak esztétikai, de környezetszennyezési, etikai, ill. kulturális, gazdasági minőségben is jól értelmezhető, összefüggésük nem kérdés. A kezdő idézetben ugyanakkor léptékváltással az önirónia mellett az egész Föld kiszolgáltatottságát kell(ene) átéreznünk. A 'szülőkép', mint egyfajta 'istenkép' lehet akár Gaia / Terra, a kizsigerelt Földanya, mely lassan valóban nem adhat többet, hiába toporzékol(unk) a gazdasági elit(tel az élen). A 'jóléti kultúrában élő emberiség', globális értelemben, a kisgyermekkel ellentétben, már pontosan tudja, hogy mit okoz (~ pap, levita) hosszú távon a Földnek és a következő generációknak (szűk körű vagyoni, gazdasági, döntési koncentráció, társadalmi rétegzettség problémái). A vallástanárnak, a fenntarthatóság problémáját aláhúзва, pl. gazdasági téren is érdemes és szükséges hivatkozni szentírási szövegekre. Tudatosítani lehet, hogy a negatív spirálba hajtó hitelalapú adóssággazdaság követendő bibliai ellenpontja az egyiptomi „hét szűk és hét bő esztendő” ciklikusságra épülő megtakarítás alapú válasz, azaz József pozitív mérlegű fenntarthatósági megoldása (mindennapok gazdálkodásának pozitív elősegítése). A fáraó álmának ez a lemondásokat, áldozatokat kívánó megfejtése Egyiptom számára életmentő volt, ráadásul egy idegen rabszolga státuszából felemelkedett alkirály szájából, mely a kölcsönösségi viszonyrendszeren is alapulva egyaránt tekinthető a hála, a hivatástudat, a felelősségvállalás és az irgalmasság cselekedetének.

Az életnek ez a mindent felölelő komplexitása jelenik meg az átfogó vagy integrális ökológiában, amelyről a Laudato si' negyedik fejezetének szakaszai szólnak. (I. Környezeti, gazdasági és szociális ökológia. II. Kulturális ökológia. III. A mindennapi élet ökológiája. IV. A közjó alapelve. V. A nemzedékek közötti igazságosság. /LS 137-162.) Az átfogó ökológia, mint a teremtés teológiájának gyakorlata, olyan holisztikus látásmód, amely az ökológiai válságot elsősorban erkölcsi és spirituális válságként azonosítja, amelynek lényegéhez tartozik, hogy a környezeti kérdések nem választhatók el az emberi, társadalmi és etikai kérdésektől. Az integrális ökológia a kiengesztelődés teljes útját jelöli ki: békekötés Istennel, önmagunkkal,

Opuscula Theologica et Scientifica 2026 4(2): 19-33.

A Wesley János Lelkészképző Főiskola Tudományos Közleményei

[Scientific Journal of John Wesley Theological College]

<https://opuscula.wjlf.hu> • ISSN 2939-8398 (Online)

Verba: Az ökoteológia és teremtésvédelem vallástanári nézőpontból - [Ecotheology and creation protection]

<https://doi.org/10.59531/ots.2026.4.2.19-33>

- 28 -

embertársainkkal és az egész teremtett világgal. Ez lehet a humánökológia legmagasabb szintű szintézise, amely a technokrata megoldások helyett a rendszerszintű (gazdasági - kulturális - spirituális) paradigmaváltást tekinti a túlélés alapjának. A jelenkori sokszintű zsákutca, mint komplex szocio-ökológiai válság, világosan mutatja, hogy nem csupán a természetet vagy környezetet kell védeni, hanem a kultúrát, a társadalmi (szociális) igazságosságot és az emberi méltóságot is (közös összefüggésrendszerben való létezés, a kizsákmányolás mindenre és mindenkire kiterjedő megszüntetése szükséges). Az ember felelőssége a „művelés és őrzés” (Ter 2,15), ami az életadó teremtett világ iránti szolgálatot és a jövő nemzedékek iránti gondoskodást jelenti. A valódi spirituális válasz a belső átalakulás, vagyis az ökológiai megtérés (LS 2016-221). Fel kell ismernünk, hogy a környezettel való kapcsolatunk az Istennel és embertársainkkal való kapcsolatunk tükröződése. A kapcsolatok megromlásának bűnét pedig helyre kell hoznunk, hogy helyreállhasson a harmónia (üdvösség). A világ olyan közös otthon, ahol a gazdasági és természeti törvény (ökonómia és ökológia) alá van rendelve a szeretet és méltányosság erkölcsi törvényeinek. Az ember teremtett világgal való kapcsolata alapvető része az Istenhez és önmagához fűződő kapcsolatának. Az ökológiai megtérés során elismerjük, hogy bűnt követtünk el a természet ellen, és felismerjük a hála (ingyenesség) érzését a világ ajándékaiért. Ez radikális változásokat hozhat az életünkben (pl. kényszeres fogyasztás elengedése). A tanítás /életünk során az integrális ökológia segít megérteni a diákoknak /mindannyiunknak a világ működését és az összefüggések mélységét, az ökológiai megtérés pedig képessé tesz arra, hogy felelős „sáfárként” éljünk benne, és konkrét áldozatokat hozzunk a közös otthonunkért.

Záró gondolatok

A világ GDP-hite ellenére az ökoteológia, mivel Isten is a 'meghívottja', vagyis épít Isten aktív részvételének, irgalmának, visszatérésének a lehetőségére (felnőtté válás esélye: emberi kapcsolatfelvétel erősödése a teremtésben), 'lehetővé teheti a lehetetlent'. A vallástanár lényegében bármely területen megjelenő helyreállító folyamatok, összefüggések felmutatásával segítheti a diákok tapasztalatát, regenerálódást előmozdító szempontrendszerének megerősítését. A fehér kristálycukrot nehéz lenne egészséges élelmiszerként reklámozni, de kombucha tea készítéséhez használt tápanyagként alkalmazva az egyik legegészségesebb italt biztosító ökoszisztéma-szolgáltatás jön létre. Azaz a természet együttműködik, önmagáért és értünk is, folyamatosan 'bizonyítva', hogy a része és részesei vagyunk /lehetünk most is. Ahogy bármely helyreállítás folyamata és eredménye, úgy számos ok miatt, természetesen a teremtett világunknak /a bolygónak a helyreállítása sem kivitelezhető 'az eredeti formájában', - a harmónia /üdvösség emberileg relatív marad. Aki megígérhette az új eget és az új földet, az egyedül valóban Jézus. Ám addig is,

Opuscula Theologica et Scientifica 2026 4(2): 19-33.

A Wesley János Lelkészképző Főiskola Tudományos Közleményei

[Scientific Journal of John Wesley Theological College]

<https://opuscula.wjlf.hu> • ISSN 2939-8398 (Online)

Verba: Az ökoteológia és teremtésvédelem vallásánári nézőpontból - [Ecotheology and creation protection]

<https://doi.org/10.59531/ots.2026.4.2.19-33>

- 29 -

hálás feladatunk, természetes krisztológiai elhívásunk, hogy gyakoroljuk a mértékletes életet, és védjük a bolygónk mindannyiunk örömére.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1.] Béres Tamás (2004): Természeti környezet és kereszténység. – In: Szabó Lajos (szerk.): Keresztény önismeret falakon belül és kívül. Luther Kiadó, Budapest, 267-284.
- [2.] Blénesi, Éva (2020): Puczi Béla és a szív bölcsessége. – Credo: Evangélikus Műhely 26 (4): 53-56.
- [3.] Bodnár, Dániel (2025): Akik meghallották a Föld sóhaját – Beszélgetés a Naphimnusz Teremtésvédelmi Egyesület vezetőivel. – Új Ember, 2025. január 5.
- [4.] Csányi, V., Sümegi, N. (2021): Csányi Vilmos: a fűszerezést a majmaktól örököltük. Interjú. – Magyar Konyha Online. (Amitől a szellem is jóllakik. /Ínyencek) 2021.01.21.
- [5.] Csernus, D. - Zlinszky, J. szerk., (2024): Az igaz út mérföldkövei: Alapvető felismerések és törekvések a fenntarthatósági fordulathoz. PPKE Szent II. János Pál Pápa Kutatóközpont, Teremtésvédelmi Kutatóintézet, L'Harmattan Könyvkiadó Budapest. <https://doi.org/10.56037/978-963-646-087-7>
- [6.] Dénes, I. Z. (2013): Bibó István ellenálló és embermentő tevékenysége 1944-ben. Aetas: Történettudományi Folyóirat 28 (4): 131-144.
- [7.] Domaniczky, O., Kuslits, B. (2019): Megújítod a Föld színét. Szentignáci lelkeségi gyakorlatok Isten, ember, természet hármásában. – Ignáci Pedagógiai Műhely, Jezsuita Kiadó
- [8.] Ferenc pápa (2013): Evangelii Gaudium / Az evangélium öröme kezdetű apostoli buzdítása a püspököknek, a papoknak és diakónusoknak, az Istennek szentelt személyeknek és a világi híveknek az Evangélium hirdetéséről a mai világban. (EG) 2013. november 24., MKE, Dokumentumtár.
- [9.] Ferenc, pápa (2015): Laudato sí' / Áldott légy kezdetű első enciklikája, a közös otthon gondozásáról. (LS) 2015. május 24., MKE, Dokumentumtár.
- [10.] Ferenc, pápa (2021 / 2020): Fratelli tutti / Mindnyájan testvérek kezdetű enciklikája a testvériségről és a társadalmi barátságról. (FT) Szent István Társulat, MKPK, Budapest.
- [11.] Gócze I., Padányi J. szerk., (2025): Fenntarthatóság, állóképesség - az éghajlatváltozás és az ahhoz való alkalmazkodás társadalmi kihívásai. – Ludovika Egyetemi Kiadó; Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Budapest. https://doi.org/10.36250/01267_00
- [12.] Hufnagel, L., Csepregi, A. (2023). Egy ökumenikus és transzdiszciplináris ökoteológia „hiánya, szükséglete és feladatai”. – Opuscula Theologica Et Scientifica, 1(2): 91–125. <https://doi.org/10.59531/ots.2023.1.2.91-125>
- [13.] Jerabek-Cserepes, Cs. szerk. (2017): Ökológiai megtérés. Teremtés hete füzet. – Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa, Budapest.

Opuscula Theologica et Scientifica 2026 4(2): 19-33.

A Wesley János Lelkészképző Főiskola Tudományos Közleményei

[Scientific Journal of John Wesley Theological College]

<https://opuscula.wjlf.hu> • ISSN 2939-8398 (Online)

Verba: Az ökotológia és teremtésvédelem vallástanári nézőpontból – [Ecotheology and creation protection]

<https://doi.org/10.59531/ots.2026.4.2.19-33>

- 30 -

- [14.] Kodácsy T. (2022): Az örök élet beszéde. – In: Bagyinszki P. Á.; Vida M. (szerk.): A Szó szimfóniája: Teológiai horizont Isten Igéje vasárnapjához: konferenciakötet. Sapientia Füzetek (39). L'Harmattan Kiadó - Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola, Budapest. 163-181. <https://doi.org/10.55726/sf.2022.39.163>
- [15.] Kodácsy T. (2021): Megtestesülés a létezés gyökeréig: a mély inkarnáció. – In: Huszár A. (szerk.) A Természet könyvének újranityása. L'Harmattan Kiadó Budapest. 59-66.
- [16.] Lénárd S. (1969): Egy nap a láthatatlan házban. – Magvető, Budapest.
- [17.] Magyarországi Református Egyház (MRE, 2017): Az egység ünnepe. – MRE (Nemzetközi kapcsolatok) Külügyi Iroda, 2017. július 5.
- [18.] Nobilis M. (2017): Bevezetés: „...úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta...” (Jn 3,16). – In: Jerabek-Cserepes Csilla (szerk.): Ökológiai megtérés. Teremtés hete segédanyag. Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa, Budapest. 3-11.
- [19.] Ónodi, V. (2025): Bolygóhatárok: trendek és közös társadalmi-gazdasági útvonalak (SSP), Fenntartható Fejlövés (Planet Fanatics' Network), 2025.07.07.
- [20.] Prokopp, K.. ford. szerk., (2023): Fokoláre – abúzusok feltárása, eltökélt lépések a személy védelmében. 2023. augusztus 8., Forrás: focolare.org, Vatican News,
- [21.] Pusztai, G (2020): Gyermekvonatok Hollandiába: Gyermekmentő akció az első világháború után. In: Alföld: Irodalmi művészeti és kritikai folyóir. 71 (9): 72-77.
- [22.] P. Szabó, F. SJ (2019): Krisztus és a nem keresztény vallások. (3.) Vatican News (Világ) 23. július 2019.
- [23.] Réthelyi, O. (2022): Bibó István és a voorburgi Smit család. (4.2) In: Réthelyi, O., Perényi, R. szerk., (2022): Úti cél: remény: A nemzetközi gyermekvonat-akció a két világháború között: időszaki kiállítás a BTM Vármúzeumban. – Budapesti Történelmi Múzeum, Martin Opitz Kiadó, Budapest. 184-189.
- [24.] Vásárhelyi J. szerk., (2010): Nemzeti környezeti nevelési stratégia, Alapvetés, 3. kiadás. – Magyar Környezeti Nevelési Egyesület, Budapest.
- [25.] White Jr, L. (2000): Ökológiai válságunk történelmi gyökerei. – In: Lányi András (szerk.): Természet és szabadság. Osiris, Budapest, 2000. 27–35.
- [26.] White Jr, L. (1967): The historical roots of our ecologic crisis. – Science, 155 (3767): 1203-1207. <https://doi.org/10.1126/science.155.3767.1203>
- [27.] Zlinszky J., Ballai, V (2025): Zlinszky János biológus-ökológus: „Először a gödör ásását kell abbahagynia az emberiségnek”. Interjú. – hvg360

Absztrakt. A szemléletformálás útjára hívó cikk két komplex, egymásra reflektáló idézetpár elemzésére épül. Ez a motivációs forrás folyamatos feltérképezést, holisztikus finomhangolást kap. A vallástanári nézőpont ezáltal transzdiszciplináris igénnyel emeli ki az ökotológia és a teremtésvédelem ökumenikus lényegét (átfogó ökológia). A teremtésvédelemnek a felelős sáfárság feladatán túl lényegi része a társadalmi igazságosság (humánökológia). Az ökológiai megtérés a lélek belső átalakulása, érzékennyé válása a teremtés gondozására. A legnagyobb kihívás nem a tudáshiány, hanem a passzivitás, a közöny megszólíthatósága. A (ön)nevelés célja, hogy a cselekvő szeretet felülírja az élő

Opuscula Theologica et Scientifica 2026 4(2): 19-33.

A Wesley János Lelkészképző Főiskola Tudományos Közleményei

[Scientific Journal of John Wesley Theological College]

<https://opuscula.wjlf.hu> • ISSN 2939-8398 (Online)

Verba: Az ökotológia és teremtésvédelem vallástanári nézőpontból – [Ecotheology and creation protection]

<https://doi.org/10.59531/ots.2026.4.2.19-33>

- 31 -

bolygó egésze ellen elkövetett bűnöket, benne a dogmatikai, társadalmi előítéleteket. A teremtésvédelem a Krisztuskövetés alapja, ez vezethet el a fenntartható társadalomhoz.

APPENDIX

¹ A bolygóhatárok az emberi terhelés még biztonságos határértékét mutatják. A kilenc kritikus folyamat: klímaváltozás, bioszféra-integritás, földhasználat-változás, édesvíz-felhasználás, biogeokémiai áramlások (nitrogén és foszfor), új anyagok, óceánok elsavasodása, légköri aeroszol-terhelés, illetve az ózonréteg vékonyodása. Csak az utóbbi három érték nem lépte át a kritikus határt. A bolygóhatárok mellett az ún. közös társadalmi-gazdasági útvonal forgatókönyvek (Shared Socioeconomic Pathways /SSP) olyan kutatási és kockázatelemző eszközök, amelyek több lehetséges kockázati fejlődési útvonalat írnak le (SSP1-SSP5). Ezek és más forgatókönyvek rámutatnak a globális kihívások összetettségére, a főbb kimeneteli lehetőségekre, a lehetséges további lépésekre, vagy kérdésekre. Bővebben ld.: Ónodi, 2025. <https://www.fenntarthatofejloves.net/2025/07/07/bolygohatarok-trendek-es-kozos-tarsadalmi-gazdasagi-utvonalak-ssp/>

² Irodalmi párhuzam bevonásának, feldolgozásának lehetősége: Karinthy Frigyes: Barabbás, 1917

³ A humánökológia egyrészt az ökológia egyik speciális ága, másrészt egy önálló, multi- és interdiszciplináris tudományterület. Az ember és környezete (természeti, társadalmi és épített környezet) közötti dinamikus kapcsolatokat vizsgálja, illetve összeköti a természettudományokat a társadalom- és bölcsészettudományokkal. Lányi András Természet és szabadság című humánökológiai olvasókönyve például eszmetörténeti kontextusba helyezi a környezeti válságot. Ld. pl.: White, 2000 (Lányi); Hufnagel & Csepregi, 2023, 115.

⁴ „... szemben a fenyegető jövővel, amely káoszba sodorhat, sürgető szükség van egy nagy, globális (átfogó, egyetemes) etikára, amely egyaránt merít a vallások morális tanításából és a világi etikából. A vallásközi párbeszéd esély a világközösség jövője számára, ha minden vallás hallgat az egyetemes emberi lelkiismeret hívására (vö. LG 16).” Az Egyházzól szóló Lumen gentium (LG, Népek világossága, 1964.11.21.) kezdetű konstitúció az Egyházat már nem csupán intézményként, hanem misztériumként és Isten népeként határozza meg. Egyháztani jelentősége mellett fontos alapvetést nyújt a teremtésvédelemhez is, például szorgalmazza a teremtett javak méltányos és igazságos elosztását, illetve elismeri a földi valóságok és a természet sajátos értékét. In: P. Szabó SJ, 2019

⁵ Az erősödő szembenézésre biztató példát jelent a Focoláre Mozgalomban vállalt teljes körű felnőttképzés. „A választásunk az volt, hogy ne csak az oktatók, nevelők és animátorok képzését folytassuk, ami már megtörtént, hanem a Mozgalom minden tagja számára képzést hozunk létre, és elindítottuk azt a nagyon ambiciózus kihívást, hogy két éven belül a Focoláre Mozgalom minden tagjának el kell végeznie legalább egy alaptanfolyamot a kiskorúak szexuális visszaélésekkel szembeni megelőzéséről és védelméről.” in: Prokopp, 2023

⁶ Az enciklika (LS) utolsó fejezete tárgyalja az ökológiai nevelés és lelkiesség témáját (6./I-IX). Az ökológiai megtérés (conversio oecologica) fogalmát hivatalosan (Szent) II. János Pál pápa használta először (LS 5. pont), de Ferenc pápa tette központi jelentőségűvé, kifejtve a szív és az életmódváltás szükségét, gyakorlati lépéseit, illetve a megtérés lelkiességi és társadalmi dimenzióit (ingyenesség elismerése: hála; örömteli józanság: mértékletesség stb.). In: Ferenc pápa, 2015, LS 202-245 (2016-221).

⁷ A Naphimnusz Teremtésvédelmi Egyesület 2011-ben alakult civil szervezet, melynek fő célkitűzése a hazai katolikus közösségek teremtésvédelmi elkötelezettségének növelése az egész társadalom szolgálatában. Rendszeresen megjelenő sorozata a Teremtésvédelmi kalendárium, amely az aktuális természeti és egyházi év összefüggéseit mutatja be lelki és tudományos szempontból (pl.: „A Fiú: az El Niño-jelenség”). Oktatási és Módszertani anyagok kidolgozása mellett a Sapientia Szerzetesi

Opuscula Theologica et Scientifica 2026 4(2): 19-33.

A Wesley János Lelkészképző Főiskola Tudományos Közleményei

[Scientific Journal of John Wesley Theological College]

<https://opuscula.wjlf.hu> • ISSN 2939-8398 (Online)

Verba: Az ökotológia és teremtésvédelem vallásánári nézőpontból – [Ecotheology and creation protection]

<https://doi.org/10.59531/ots.2026.4.2.19-33>

- 32 -

Hittudományi Főiskolán rendezett szakmai műhelyeik (pl. a GMO-k vagy a biodiverzitás kérdéseiről) többnyire cikkek formájában is elérhetők. Tagja a nemzetközi Laudato Si' Mozgalomnak, Ferenc pápa örökségének elhivatott képviselője: „az ökológiai megtérés a Krisztussal való találkozásunk következtetéseként levonása.” In: Bodnár (Magyar Kurír), 2025

⁸ A Teremtésvédő Iskola Program a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia (MKPK) Caritas in Veritate Bizottsága és a Katolikus Pedagógiai Intézet (KaPi) közös kezdeményezése. Célja, hogy Ferenc pápa Laudato si' enciklikája szellemében a teremtéstudatos szemléletmód ne csupán elmélet, hanem az intézmények mindennapi életének része legyen. A teremtésvédelmet gyakorló intézményeik 'Teremtésvédő' címet nyerhetnek el (Teremtésvédő Iskola/Óvoda/Kollégium: 3 éves integrálással). A résztvevő iskolák saját teremtésvédelmi munkaterv alapján működnek. Tevékenységi kategóriák pl.: 'A Föld kiáltása', 'A szegények kiáltása', vagy az 'Ökológiai nevelés' (LS) stb.

⁹ Az IPM jezsuita szellemiségű, köznevelési szervezeteket támogató műhely, amelynek célja (szoros együttműködésben pl. a KaPi-val) a pedagógusok szakmai és lelki megerősítése hivatásukban. Kidolgozták az Ignáci Ökológiai Examen magyar nyelvű változatát. Ez a speciális lelkiismeret-vizsgálat segíti a hívőket az Istennel, embertársaikkal és a teremtett világgal való kapcsolatuk reflexiójában. Többek közt megjelentettek egy teremtésvédelmi módszertani gyűjteményt középiskolások számára („Megújítod a Föld színét”: Domaniczky-Kuslits, 2019).

¹⁰ A mozgalom ('T72', szakmai hálózat, értelmiségi közösség, alapító: Erdő Péter bíboros, 2014), célja hogy a keresztény értékrendet szakmai szinten (műhelyek, találkozók) is megjelenítse a társadalom különböző területein. Működtetik például a Laudato Si' Teremtésvédelmi Olvasókört, amely az enciklika közös feldolgozását és gyakorlati alkalmazását segíti, vagy a Bíz rá magad támogató portált. Tagja a nemzetközi Actio Catholica szervezetnek. Kiadványuk pl.: Csernus-Zlinszky, 2024

¹¹ Az ökumenikus Teremtésvédelmi Műhely a Károli Gáspár Református Egyetem Egyház és Társadalom Kutatóintézetén belül működik (2018, névváltás: 2020). A Mozgalom (koordináló hálózat,) a skót "EcoCongregation" mintájára alakult meg 2010-ben, mely ma is a gyülekezetek ernyőszervezete. Célja a környezettudatosság erősítése és a keresztyén hit ökológiai felelősséggel való összekapcsolása. A Föld napja (04.22.) környékén pályázatot hirdetnek (Ökogyülekezeti cím és díj: 3 éves időszakra). A Teremtés hete program fő szervezője; szemléletformáló kampányai pl. a 'Bringázz a templomba!', vagy az Ökoestek. A műhely vezetőjének, dr. Kodácsy Tamásnak számos írása meghatározó a témában (pl.: Kodácsy, 2022).

¹² Az 'Ararát' (Munkacsoport: 2008, Zsinat döntése, elmélet; Munkaág: 2019, Országos Presbitérium döntése, gyakorlat) az MEE egyik szakmai egysége, és az evangélikus természet-, környezet- és teremtésvédelmi közösségek, illetve ökumenikusan együttműködő csoportok közös elnevezése. Alapító tagja az ÖTM-nek, közös kiadású sorozat a Teremtés hete füzetek. A Művelés és őrizd! (MEET) program támogatást biztosít közösségi ökológiai célok megvalósításához. Módszertani és szemléletformáló anyaga pl.: az ÖkoTízparancsolat, a Zöld Böjt, illetve az őshonos gyümölcsfa-program.

¹³ A MEÖT a tageszervezetek hitéleti és szakmai munkaközössége, célja a keresztény felekezetek közötti párbeszéd és együttműködés előmozdítása. 11 tageszervezet (protestáns, ortodox és szabadegyházak) mellett mintegy további 20 egyház és szervezet is részt vesz a közös munkában (együttműködő, illetve megfigyelő szerep). Feladatai pl.: az Ökumenikus Imahét, a Házasság Hete, a Teremtés Hete, a Reformáció hónapja koordinálása, vagy a Theologiai Szemle kiadása.

¹⁴ Magyarország 2009-ben kapcsolódott be az ökumenikus nemzetközi 'Season of Creation' mozgalomba az ÖTM (2008) kezdeményezésére, melynek hazai vállalása a Teremtés hete események. Minden évben egy adott központi téma (pl.: 2025: 'Végül kiárad ránk a Lélek') köré szerveződnek a programok, melyek útmutatója a Teremtés hete segédfüzet lelkeségi és gyakorlati ajánlásokkal.

¹⁵ Luther rámutatott, hogy az ember élete szükségszerűen folyamatos bűnbánat és megtérés (metanoia), amely a 2017-es tematikában a teremtett világgal való kapcsolat megújítását, az „ökológiai megtérést” még hangsúlyosabbá tette. In: Nobilis, 2017. 5-6.

Opuscula Theologica et Scientifica 2026 4(2): 19-33.

A Wesley János Lelkészképző Főiskola Tudományos Közleményei

[Scientific Journal of John Wesley Theological College]

<https://opuscula.wjlf.hu> • ISSN 2939-8398 (Online)

Verba: Az ökotológia és teremtésvédelem vallásánári nézőpontból – [Ecotheology and creation protection]

<https://doi.org/10.59531/ots.2026.4.2.19-33>

- 33 -

¹⁶ Oktatási Hivatal: Köznevelés, P.- sz. sz., Fenntarthatóságra nevelés, Ökopedagógia a gyakorlatban. https://www.oktatas.hu/koznevelés/pedagogiai_szakmai_szolgaltatasok/fenntarthatosagra_nevelés/okopedagogia_a_gyakorlatban

¹⁷ KRE – BTK: Nemzetközi kezdeményezés az ökotológiában. 2025.10.08.

<https://btk.kre.hu/index.php/2601-nemzetkozi-kezdemenyezés-az-okoteologiaban#:~:text=>

¹⁸ Ehhez kínál lehetőséget például a Wesley Theológiai és Valláspedagógiai Doktori Iskola (WTVDI) egyik kutatási témája (Ökotológia – korunk globális problémái a hitélet és vallásgyakorlat szemszögéből – témavezetők: Dr. Hufnagel Levente, Dr. Csepregi András), valamint az intézmény Multidiszciplináris Ökotológiai Kutatóintézete.

¹⁹ A mély inkarnáció (deep incarnation) fogalmát a koppenhágai Niels Gregersen rendszeres teológus vezette be 2001-ben, amely Krisztus személyével együtt, illetve Őbenne az egész teremttség állapotára utal. Krisztus keresztje az inkarnáció tengelye és mélysége. In: Kodácsy, 2021, 59-66.

²⁰ Ökumenét támogató jelentős változások: - II. Vatikáni Zsinat ökumenikus fordulata (Unitatis Redintegratio, 1964.11.21.); - „megbékélt különbözőség” koncepciója (pl. Ferenc pápa poliédermodellje, Evangelii Gaudium 236.); - Átfogó (integrál) ökológia (Laudato si’: 4. fejezet, 137-162); - Közös Nyilatkozat a Megigazulástanról (1999), melyhez a Református Egyházak Világközössége (WCRC) 2017-ben csatlakozott Wittenbergben. (A Református Egyházak Világközössége 2010. június 18-án jött létre az addigi Református Egyházak Világszövetsége és a Református Ökumenikus Zsinat egyesüléséből Grand Rapids-ban (Michigan állam).) In: MRE: Az egység ünnepe, 2017.

²¹ Kohlberg erkölcsi fejlődés szintjeinek legfejlettebb szakasza.

²² Ferenc pápa: Fratelli tutti enciklikájában (2020) a közönről a következő részekben ír: Első fejezet: „Egy zárt világ árnyai”: 8, 18-21.; Második fejezet: „Egy idegen az úton”: 64-65, 73-75.

²³ Puczi Béla (1948-2009): szakmunkás, elítélt, politikai menekült, hajléktalan. Az 1990. március 20-i (‘fekete március’) marosvásárhelyi utcai tüntetésen a magyarokat védelmező hidegvölgyi cigányok fő vezéralakja volt. In: Blénesi, 2020.

Opuscula Theologica et Scientifica 2026 4(2): 19-33.

A Wesley János Lelkészképző Főiskola Tudományos Közleményei

[Scientific Journal of John Wesley Theological College]

<https://opuscula.wjlf.hu> • ISSN 2939-8398 (Online)

